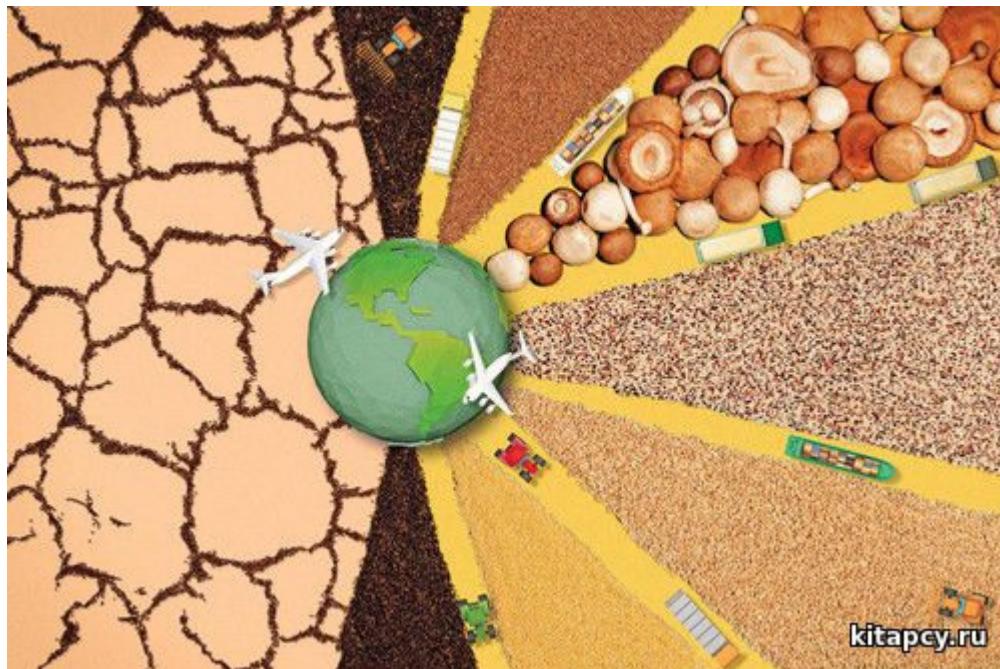

Azyk ýaragy

Category: Kitapcy, 0ba hojalygy: maldarçylyk we ekerançylyk
написано kitapcy | 26 января, 2025

Azyk ýaragy AZYK ÝARAGY

Hytaý azyk önümçiliginde iñ öñdebaryjy ýurda öwrüldi we beýlekilerden ep-esli öñe saýlandy. Ol doly öz-özünü üpjün etmegiň hötdesinden geldi

Ölüm howply mikrobyň adamzat siwilizasyny ýok edip, wagşy we ilkidurmuş zamanasyna yza tesdirişiniň suratlandyrylyan «Gyzyl garahassa» romanynda ýokanç keselden gutulan goja altmyş ýyl öñ ýasaýşyň nähili bolandygyny gürrüň berýär. Ol muny diri galan az sanly adamyň çagalaryna aýdýar. Yzyndanam hemmesi deriden tikilen eşikleri geýmäge, ok-ýaý bilen ýaraglanmaga gaýdyp barýar.

Amerikan ýazyjysy Jek Londonyň bu romanynda wakalar 2073-nji ýylда goja professoryň 2013-nji ýylда dörän epidemiýanyň tragediýasyny we epidemiýadan öñki adamzadyň ýagdaýynyň nähili bolandygyny gynanç bilen gürrüň berýän Kaliforniýasynda bolup geçýär. Goja professor dünýä ilkidurmuş zamanasyna gaýdyp baranda, bular hakda çuň pikirlere batyp şeýle diýýär:

– Käte beýik siwilizasiýamyzyň iñ üns bererlik üstünliginiň iýip-içer ýaly zatlarda, ynanylmajak derejedäki bol-elinlikde,

soňsuz köpdürlükde, ajaýyp nazy-nygmatlarda ýatandygyny oýlaýaryn. Ah, kösekler! Iýer ýaly ajaýyp zatlaryň bar bolan şol günlerinde ýasaýý hakykatdanam ýasaýýşdy.

«Gyzyl garahassadaky» goja bol-elinlige ýetmek için azyk bolçulygynyň ähmiyetini, şol lezzetli artykmaçlygy gazanmazdan ösüşiň bolmajakdygyny we ýüze çykan ähli kesellere garamazdan diňe azyk üpjünçiliginiň ýeňilliklidigi sebäp adamzadyň köpelýändigine ynanýandygyny ýaňzytýar.

Gurbanlyklardan, baýram zyýapatlaryndan keýp aldygymyzaýy, Günbatar ýurtlaryndaky lezzetli naharlary we täzelikleri görkezýän owadan mahabatlary gördüğimizsaýy bu bol-elinligiň hakykydygyny we hemişelikdigini pikir edýärис.

Jek Londonyň ady agzalan ajaýyp romany 1912-nji ýylda, ýagny iki jahan urşundan öñ, hatda ajal sepelän ispan dümewinden alty ýyl öñ ýazanam bolsa, gorkunç syzgyrlygy bilen azygyň medeniyetleriň şekillenmeginde we adamzadyň howpsuzlygyny güýçlendirmekdäki rolunyň ähmiyetini, krizisleriň we ýokanç keselleriň uly üstünlikleri nädip bitewiliklerinden sylip aýyrýandygyny we ýok ýaly görkezip bilyändigini welilik bilen suratlandyryp bilipdir.

XX asyryň ahyrynda adam ukyp-başarnygy, akyl-paýhasy bilen açlygy doly ýok edendigini, şol bir wagtyň özünde sowatsyzlygy bütinleý ýok etmäge başlandygyny pikir etdi.

Emma 2018-nji ýylda maliye krizisiniň başlamagy bilen we hatda ondanam birnäçe ýyl öñ ýer ýüzündäki milliardlarça adam üçin azyk tapmagyň barha kynlaşýan işdigini belli bolupdy.

Kowid ýokanjy bilen birlikde problemalar hasam galňady, üpjünçilik torlary bozuldy, karantin çäreleri ýola goýuldy.

Yzyndan Ukraina-Russiya urşy turdy we hemmelere yza tesmegini pikir edilşinden çalt bolandygyny, azyk üpjünçiligini howpsuzlandyrmagyň hemise açık däldigini ýatlatdy.

Hemme ýerde azyk azalanam we bahalary gymmatlanam bolsa, uruşdan soň Ukrainianan eksport edilýän önumlerij gytalandygy sebäpli iň uly howp Afrika materiginiň üstüne abanýar. Bu ýagdaý global söwdanyň üstündäki has çuň täsire goşmaça hökmünde bir milliard afrikala täsir etdi.

Russiya Ýewropany Ukrainianan önum satyn alynmagyna rugsat

berilen uly mukdardaky azyga el urmak bilen afrikalylary mundan mahrum etmekde aýyplaýar we ukrain portlaryndan däne eksportyny togtatjagyny aýdyp haýbat atýar.

Dünýä Russiýanyň Ukraina cozmagyndan soň adamzadyň bugday ätiýaçlygynyň dörtden bir bölegini üpjün edýändigini, Russiýany jezalandyrmagyň (ýagny, sanksiýalary girizmek bilen) we eksportyna päsgelçilik döretmegin köp adamy açlyga, jebire, garyplyga iterýändigini görüp hopukdy.

Azyk ýaragynyň pozisiýasyna we güýjüne aýny wagtynda düşünen Russiýa azygyň ertir duşmanlaryna garşıy uruşlaryň iň täsirli we rehimsiz serişdeleriň biri boljagyny bilip, bu pudagy güýçlendirmegini dowam edýär.

Russiýa häzir garyplary Ukrainanyň azyk harmanyndan mahrum etmekde aýyplanýar. Emma bu ýigrenji ursy ol başlanog-a!

Eýrandan Yraga, Kuba, hatda Wenesuela çenli aralykda dürli atlara bürenip, hökümrtlere basyş etmek üçin adamlary azykdan kesmäge yüz uran birnäçe Günbatar ursy boldy. Azyk näçe az bolsa, ony manipulirlemek we köp maksatly ýaraga öwürmek şonça-da aňsat bolýar.

kitapcy.ru

«Gyzyl garahassa» romanında bolşy ýaly, dünýäde yzly-yzyna gelen heläkçilikler we çalt bolup geçýän üýtgeşmeler sebäpli azyk azalyp barýar. Bugdaý, mekgejöwen, günebakar ýaly öňümleri eline alan tarap frontyň iň möhüm strategiki nokatlaryna agalyk edýän ýaly bolup görünüär.

ABŞ diňe dünýäniň iň güýcli goşunyna, iň sagdyn we janly ykdysadyýetine eýe bolandygy üçin däl, şol bir wagtyň özündw ilkinji gök öňümleriň goruna we iň köp azyk potensialyna eýe bolandygy üçin jahana höküm etdi.

Emma üç ýıldan öñ azyk eksportçysy hökmünde öñbaşçylyk ornundan düşüp, ýerini onlarça ýyl ýeter-ýetmezlikden we

gytçylykdan ejir çeken ýurt Hytaýa berdi.

Diňe XX asyrda millionlarça hytaýly açlykdan we ýeter-yetmezçilikden öldi. Bulam ekerançylyk pudagynda ösüş gazanmagy we ilatyň gerek-ýarak zatlaryny üpjün etmegiň howpsuzlandyrmagy adatdan daşary mysalyna öwürýär.

Munuň ýanynda Ýewropa we Braziliá hem öňde barýar. ABŞ-nyň suw ýetmezçilihi bilen birlikde birgiden problemasy keserip ýatyr, bulam onuň ýakyn wagtda öňbaşçylyk ornuna dolanyp gelmejegini görkezýär.

Hytaý azyk önemciliginde iň öñdebaryjy ýurda öwrüldi we beýlekilerden ep-esli öne saýlandy. Ol doly öz-özünü üpjün etmegiň hötdesinden geldi.

Azyk howpsuzlygyny gazanmak isleýän islendik ýurt tohum, dökün, plastiki gap, traktor, mör-möjeklere garşy derman serişdelerini we zerurlyk duýulýan hemme zady öndürip bilmeli. Yetmeli sepgidine çalt ýetip bilyän ýurtlaryň aglabasynyň sindize çenli etmedik zady şudy.

Hytaýyň döwlet ýolbaşçysy Si Szinpin geçen mart aýynda bugday ekilen meýdanlara aýlanyp gorende, ýurdunyň 120 million gektarlyk ýerini gorap saklamak bilen birlikde ýene 33 million gektary özleşdirmeli boljakdygyny aýtdy.

Hytaýylar üçin azyk gory doly özünden önmeli we Hytaý muny başaran az sanly ýurtlaryň birine öwrüldi.

Sewsen EBTAH,

Liwan uniwersitetiniň Arap dili we edebiýatynyň professory, žurnalist.

Anna, 30.06.2023 ý.

[Surat: Vasava Illustration / Foreign Policy](#) Oba hojalygy: maldarçylyk we ekerançylyk